

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

15. veljače 2017.¹

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Nadležnost u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću – Uredba (EZ) br. 2201/2003 – Članci 8. do 15. – Nadležnost u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja – Uredba (EZ) br. 4/2009 – Članak 3. točka (d) – Suprotstavljene odluke koje su donijeli sudovi različitih država članica – Dijete koje uobičajeno boravi u državi članici boravišta svoje majke – Nadležnost sudova države članice boravišta oca za izmjenu pravomoćne odluke koju su prethodno donijeli o boravištu djeteta, obvezi uzdržavanja i izvršavanju prava na kontakt s djetetom – Nepostojanje“

U predmetu C-499/15,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okružni sud u Vilniusu, Litva), odlukom od 16. rujna 2015., koju je Sud zaprimio 22. rujna 2015., u postupku

W.,

V.

protiv

X.,

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: R. Silva de Lapuerta, predsjednica vijeća, E. Regan, J.-C. Bonichot, A. Arabadžiev i C. G. Fernlund (izvjestitelj), suci,

nezavisni odvjetnik: Y. Bot,

tajnik: M. Aleksejev, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 16. studenoga 2016.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za osobe W. i V.: P. Markevičius,

— za osobu X.: R. de Falco, *advokatas*,

— za litavsku vladu, D. Kriaučiūnas i J. Nasutavičienė, u svojstvu agenata,

¹ — Jezik postupka: litavski

— za Europsku komisiju, M. Wilderspin i A. Steiblyté, u svojstvu agenata,
saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 1. prosinca 2016.,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL 2003., L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133. i ispravak SL 2014., L 46, str. 22.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između osoba W. i V. (u daljnjem tekstu: dijete V.) i osobe X. u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću i obvezom uzdržavanja.

Pravni okvir

Uredba br. 2201/2003

- 3 Uvodna izjava 12. Uredbe br. 2201/2003 glasi kako slijedi:

„Nadležnost u predmetima povezanim s roditeljskom odgovornošću, utvrđena ovom Uredbom, temelji se u svjetlu zaštite interesa djeteta, posebno na kriteriju blizine. To znači da bi u prvome redu trebala biti nadležna država članica u kojoj dijete ima uobičajeno boravište, osim u određenim slučajevima mijenjanja djetetova boravišta ili u skladu sa sporazumom između nositelja roditeljske odgovornosti.”

- 4 Članak 2. te uredbe, naslovljen „Definicije”, određuje:

„U svrhe ove Uredbe:

[...]

7. izraz ‚roditeljska odgovornost’ označava prava i obveze koje se odnose na dijete ili njegovu imovinu, koja su sudskom odlukom dodijeljena fizičkoj ili pravnoj osobi, primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom. Ovaj izraz uključuje i prava roditeljske skrbi i odgoja djeteta te prava na kontakt s djetetom;

[...]”

- 5 Članak 8. navedene Uredbe, naslovljen „Opća nadležnost”, propisuje:

„1. Sudovi države članice nadležni su u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću prema djetetu koje ima uobičajeno boravište u državi članici u trenutku pokretanja postupka.

2. Stavak 1. podložan je primjeni odredaba članka 9., 10. i 12.”

6 Članak 12. iste uredbe, naslovljen „Prorogacija nadležnosti” u svojim stavcima 1. i 2. određuje:

„1. Sudovi države članice, nadležni prema odredbama članka 3. za rješavanje zahtjeva za razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka, nadležni su i za sve predmete koji se odnose na roditeljsku odgovornost povezanu s takvim zahtjevom ako:

[...]

(b) [...] su bračni drugovi i nositelji roditeljske odgovornosti izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatili nadležnost sudova u trenutku pokretanja postupka pred sudom te ako je to u interesu djeteta.

2. Nadležnost dodijeljena u stavku 1. prestaje kada:

(a) sudska odluka kojom se dopušta ili odbija razvod, zakonska rastava ili poništaj braka postane pravomoćna;

(b) u onim predmetima u kojima je postupak koji se odnosi na roditeljsku odgovornost na dan iz točke (a) još u tijeku, sudska odluka u tome postupku postane pravomoćna;

(c) postupak iz točaka (a) i (b) bude završen zbog nekog drugog razloga.”

7 Članak 14. Uredbe br. 2201/2003 naslovljen „Supsidijarna nadležnost” glasi kako slijedi:

„Ako nijedan sud države članice nije nadležan u skladu s člancima 8. do 13., nadležnost se u svakoj državi članici utvrđuje prema zakonima te države članice.”

Uredba (EZ) br. 4/2009

8 Pod naslovom „Opće odredbe” članak 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 4/2009 od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja (SL 2009., L 7, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 5., str. 138. i ispravak SL 2013., L 281, str. 29.) propisuje:

„U stvarima koje se odnose na obveze uzdržavanja u državama članicama sudska nadležnost ima:

(a) sud mjesta u kojem tuženik ima uobičajeno boravište; ili

(b) sud mjesta u kojem uzdržavana osoba ima uobičajeno boravište; ili

(c) sud koji je u skladu sa svojim pravom nadležan za postupke o statusu osobe [ako je zahtjev koji se odnosi na uzdržavanje sporedan u odnosu na te postupke], osim ako nadležnost nije utemeljena isključivo na državljanstvu jedne od strana; ili

(d) sud koji je u skladu sa svojim pravom nadležan za postupke o roditeljskoj odgovornosti [ako je zahtjev koji se odnosi na uzdržavanje sporedan u odnosu na te postupke], osim ako nadležnost nije utemeljena isključivo na državljanstvu jedne od strana.”

Glavni postupak i prethodno pitanje

- 9 Osoba W., litavski državljanin i osoba X., nizozemska i argentinska državljanica, vjenčali su se 9. prosinca 2003. u Sjedinjenim Američkim Državama. Oni su otac i majka djeteta V., rođenoga 20. travnja 2006. u Nizozemskoj. Ono ima litavsko i talijansko državljanstvo. Nikada nije imalo boravište u Litvi niti je tamo ikada bilo.
- 10 Osoba W., osoba X. i dijete V. živjeli su u Nizozemskoj od 2004. do 2006. Nakon kratkog boravka u Italiji, 2007. su se nastanili u Kanadi. Osoba W. i osoba X. žive odvojeno od prosinca 2010.
- 11 U srpnju 2011. osoba X. nastanila se s djetetom V. u Italiji a potom se u studenome 2011. s njim vratila u Nizozemsku, gdje je njihovo uobičajeno boravište.
- 12 Što se tiče osobe W., njezino uobičajeno boravište je u Litvi.
- 13 Osoba X. je zahtjev za razvod podnijela kanadskom sudu. Taj sud je od svibnja 2011. donio nekoliko odluka, među ostalim odluku od 17. travnja 2012. kojom je proglašen razvod braka između supružnika W. i X. i osobi X. dodijeljeno isključivo skrbništvo nad djetetom V.
- 14 Međutim, odluke kanadskog suda nisu priznali ni litavski ni nizozemski sudovi pred kojima su postupci kasnije pokrenuti.

Odluke litavskih sudova prije glavnog predmeta

- 15 Dana 18. travnja 2011. osoba W. je od Vilniaus miesto 1 apylinkės teismasa (Sud 1. okruga Grada Vilniusa, Litva) zatražila da proglasi razvod braka zbog krivnje osobe X. i da kod nje odredi boravište djeteta V.
- 16 Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas (Sud 1. okruga Grada Vilniusa) na zahtjev osobe W. donio je 28. travnja 2011. privremenu mjeru kojom se boravište djeteta V. određuje kod osobe W. za vrijeme trajanja postupka.
- 17 Na temelju te odluke osoba W. je 3. srpnja 2012. od Vilniaus miesto apylinkės teismasa (Okružni sud u Vilniusu) – u okviru tužbe zbog otmice djeteta – zatražila da se naloži povratak djeteta V. Taj zahtjev je odbijen.
- 18 Privremena mjera od 28. travnja 2011. je potom ukinuta odlukom Vilniaus miesto apylinkės teismasa (Okružni sud u Vilniusu), koja je bila odmah izvršna. Ta odluka je potvrđena u žalbenom postupku. Osoba W. se žalila u kasacijskom postupku, ali je njezina žalba proglašena nedopuštenom.
- 19 Odlukom od 8. listopada 2013. Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okružni sud u Vilniusu) proglasio je razvod braka osoba W. i X. Usto je odredio boravište djeteta V. kod osobe X., načine izvršavanja prava osobe W. na kontakt s djetetom i iznos obveze uzdržavanja osobe W. prema djetetu V.
- 20 Tu odluku je odlukom od 30. svibnja 2014. potvrdio Vilniaus apygardos teismas (Regionalni sud u Vilniusu, Litva). Rješenjem od 8. rujna 2014. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Vrhovni sud Litve) proglasio je nedopuštenom žalbu koju je osoba W. podnijela u kasacijskom postupku.

Odluke nizozemskih sudova nakon glavnog postupka

- 21 Odlukom od 29. siječnja 2014. rechtbank Overijssel (Sud u Overijsselu, Nizozemska) odredio je obvezu uzdržavanja osobe W. prema osobi X. na mjesečni iznos od 4323 eura od 18. svibnja 2012. i prema djetetu V. na mjesečni iznos od 567 eura za razdoblje od 27. lipnja do 1. studenoga 2011., potom 790 eura od 2. studenoga 2011., s tim da su ti iznosi podložni godišnjim revizijama i da će se prva revizija provesti 1. siječnja 2013.
- 22 Odlukom od 22. kolovoza 2014. taj sud je isključivo skrbništvo nad djetetom V. dodijelio osobi X.
- 23 Navedeni sud je istaknuo da u nizozemskom pravu isključivo skrbništvo nad djetetom može biti dodijeljeno jednom od njegovih roditelja kada postoji neprihvatljiv rizik da će neslaganje roditelja naškoditi djetetu jer je malo vjerojatno da će se situacija bitno poboljšati u bliskoj budućnosti ili kada je promjena načina izvršavanja skrbništva potrebna u interesu djeteta zbog drugih razloga.

Priznanje i izvršenje donesenih sudskih odluka

- 24 Odlukom od 31. listopada 2014. rechtbank Overijssel (Sud u Overijsselu, Nizozemska) odbio je priznati i proglasiti izvršnom u Nizozemskoj odluku Vilniaus miesto apylinkės teismasa (Okružni sud u Vilniusu) od 8. listopada 2013. u dijelu u kojem je njome proglašen razvod braka zbog podijeljene krivnje dvaju supružnika, određeno uobičajeno boravište djeteta V. kod njegove majke, obveza uzdržavanja osobe W. prema djetetu V. i naložena naknada troškova. Priznao je i proglasio izvršnom u Nizozemskoj odredbe te odluke koje određuju pravo oca na kontakt s djetetom.
- 25 Odlukom od 2. veljače 2015. Lietuvos apeliacinis teismas (Žalbeni sud Litve), pred kojim je osoba W. pokrenula postupak, odbio je proglasiti izvršnom odluku rechtbanka Overijssel (sud u Overijsselu) od 29. siječnja 2014. koja određuje obvezu uzdržavanja osobe W. prema osobi X. i djetetu V., priznati i proglasiti izvršnom odluku toga suda od 22. kolovoza 2014. kojom se isključivo skrbništvo nad djetetom V. povjerava osobi X. te je okončao postupak u dijelu koji se odnosi na nepriznavanje odluke toga suda od 31. listopada 2014. u Litvi.

Postupak pred sudom koji je uputio zahtjev i prethodno pitanje

- 26 Dana 28. kolovoza 2014. osoba W. podnijela je Vilniaus miesto apylinkės teismasu (Okružni sud u Vilniusu) zahtjeve za izmjenu mjesta boravišta djeteta V., iznosa obveze uzdržavanja i izvršavanja prava na kontakt s djetetom, kako su određeni njegovom odlukom od 8. listopada 2013.
- 27 Odlukom od 25. rujna 2014. taj sud je njegove zahtjeve proglasio nedopuštenim jer osoba W. nije dokazala promjene okolnosti koje su nastupile od donošenja odluke od 8. listopada 2013.
- 28 Vilniaus apygardos teismas (Regionalni sud u Vilniusu) kojemu je osoba W. podnijela žalbu protiv odluke Vilniaus miesto apylinkės teismasa (Okružni sud u Vilniusu) od 25. rujna 2014., djelomično je potvrdio tu odluku odlukom od 16. prosinca 2014. i vratio predmet tom sudu kako bi o njemu ponovno odlučio.
- 29 Taj sud se odlukom od 23. prosinca 2014. proglasio nenadležnim za odlučivanje o zahtjevima osobe W. zbog toga što je pravilima o nadležnosti koja se nalaze u Uredbi br. 2201/2003 trebalo dati prednost pred odredbama litavskog Zakonika o građanskom postupku. Prema mišljenju tog suda, osim u određenim slučajevima promjene boravišta djeteta ili nakon sporazuma sklopljenog između nositelja roditeljske odgovornosti, o tim zahtjevima trebaju odlučiti sudovi države članice u kojoj dijete ima svoje uobičajeno boravište, odnosno, u ovom slučaju, Kraljevine Nizozemske. Navedeni sud je obavijestio osobu W. da se može obratiti nadležnom sudu u Nizozemskoj.

- 30 Odlučujući o žalbi osobe W. protiv odluke Vilniaus miesto apylinkės teismasa (Okružni sud u Vilniusu) od 23. prosinca 2014., Vilniaus apygardos teismas (Regionalni sud u Vilniusu) potvrdio je 31. ožujka 2015. tu odluku i vratio predmet tom sudu kako bi on ponovno odlučio o dopuštenosti zahtjeva osobe W. Smatrao je da se taj sud pogrešno proglasio nenadležnim za odlučivanje o tim zahtjevima iako se navedenim zahtjevima nastojala ishoditi izmjena pravomoćne odluke Vilniaus miesto apylinkės teismasa (Okružni sud u Vilniusu) od 8. listopada 2013. koja se osobito odnosila na boravište djeteta V., načine izvršavanja prava na kontakt s djetetom i obvezu uzdržavanja. Takva izmjena mogla bi proizaći samo iz druge pravomoćne sudske odluke. Međutim, u ovom slučaju, budući da su nizozemski sudovi odbili priznati odluku od 8. listopada 2013., osoba W. nije se mogla obratiti nizozemskim sudovima sa svojim zahtjevom za izmjenu prava i obveza koje se u njoj nalaze.
- 31 U tim okolnostima, Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okružni sud u Vilniusu) odlučio je prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće pitanje:

„Koja je država članica (Republika Litva ili Kraljevina Nizozemska) na temelju članka 8. do 14. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 nadležna za rješavanje predmeta u vezi s promjenama boravišta, obveze uzdržavanja i izvršavanja prava na kontakt s maloljetnim djetetom V. koje ima uobičajeno boravište u Kraljevini Nizozemskoj?”

Zahtjev za ponovno otvaranje usmenog postupka

- 32 Aktom podnesenim 20. prosinca 2016. osoba W. je na temelju članka 83. Poslovnika Suda podnijela zahtjev za ponovno otvaranje usmenog dijela postupka te zahtjev da Sud Europskom sudu za ljudska prava podnese prethodno pitanje.
- 33 Kao prvo, što se tiče zahtjeva za pokretanje postupka pred Europskim sudom za ljudska prava, treba naglasiti da Sud za to nije ovlašten ni na temelju članka 83. ni na temelju ijedne druge odredbe njegovog Poslovnika.
- 34 Kao drugo, što se tiče zahtjeva za ponovno otvaranje usmenog dijela postupka, osoba W. ističe činjenicu koju smatra novom činjenicom, koja nije bila raspravljena pred Sudom, da je rechtbank Overijssel (Sud u Overijsselu, Nizozemska) odlukom od 20. svibnja 2016. presudio da nizozemski sudovi ne mogu odlučivati o izmjeni odluke litavskog suda od 8. listopada 2013. i da neće priznati niti učiniti izvršnom dio te odluke koja se odnosi na pravo na kontakt s djetetom. Osoba W. također tvrdi da opis činjenica u mišljenju nezavisnog odvjetnika ne odgovara stvarnosti.
- 35 U tom pogledu iz ustaljene sudske prakse proizlazi da Sud može, po službenoj dužnosti ili na prijedlog nezavisnog odvjetnika ili također na zahtjev stranaka, odrediti ponovno otvaranje usmenog dijela postupka, u skladu s člankom 83. Poslovnika, ako smatra da stvar nije dovoljno razjašnjena ili ako je u predmetu potrebno odlučiti na temelju argumenta o kojem se nije raspravljalo među strankama (presuda od 15. rujna 2011., Accor, C-310/09, EU:C:2011:581, t. 19. i navedena sudska praksa). Nasuprot tomu, Statut Suda Europske unije i Poslovnik Suda ne predviđaju mogućnost da stranke iznesu svoja zapažanja kao odgovor na mišljenje nezavisnog odvjetnika (presuda od 16. prosinca 2010., Stichting Natuur en Milieu i dr., C-266/09, EU:C:2010:779, t. 28. i navedena sudska praksa).
- 36 Što se tiče navoda osobe W. o navodno novoj činjenici, dostatno je naglasiti da odluka rechtbanka Overijssel (sud u Overijsselu, Nizozemska) od 20. svibnja 2016. nije nova činjenica jer poput odluke od 31. listopada 2014. tog istog suda, u bitnome odbija priznavanje odluke od 8. listopada 2013.
- 37 Što se tiče očitovanjâ osobe W. o argumentaciji sadržanoj u mišljenju nezavisnog odvjetnika u ovom predmetu, treba istaknuti da se njima kritizira to mišljenje. Međutim, iz sudske prakse navedene u točki 35. ove presude proizlazi da takva očitovanja nisu predviđena odredbama koje uređuju postupak pred Sudom.

- 38 U tim okolnostima, Sud, nakon što je saslušao mišljenje nezavisnog odvjetnika, smatra da raspolaže svim elementima potrebnim za odgovor na pitanja koja mu je postavio sud koji je uputio zahtjev i da su svi argumenti potrebni za odlučivanje o predmetu o kojem je riječ raspravljeni među strankama.
- 39 Slijedom toga treba odbiti zahtjev za ponovno otvaranje usmenog dijela postupka.

O prethodnom pitanju

- 40 Uvodno kao prvo treba odbiti argumente osobe W. i Europske komisije kojima se nastoji dovesti u pitanje nadležnost Suda. Osoba W. i Komisija u svojim pisanim očitovanjima ističu da sud koji je uputio zahtjev od Suda zahtijeva da imenuje državu članicu čiji su sudovi nadležni za odlučivanje o sporu u glavnom postupku. Međutim, ta zadaća je na sudu koji je uputio zahtjev jer je Sud nadležan jedino za tumačenje pravila prava Unije a ne za odlučivanje u meritumu o pitanjima koja su postavljena nacionalnim sudovima.
- 41 U tom pogledu, u okviru postupka iz članka 267. UFEU-a, Sud je zasigurno jedini ovlašten odlučiti o tumačenju ili valjanosti nekog propisa Unije (presuda od 10. studenoga 2011., X i X BV, C-319/10 i C-320/10, neobjavljena, EU:C:2011:720, t. 29.). Na sudu koji je uputio zahtjev je da odluči o sporu koji se pred njim vodi, uzimajući u obzir odgovor Suda (presuda od 4. veljače 2010., Genc, C-14/09, EU:C:2010:57, t. 31.).
- 42 Međutim, u ovom slučaju, iz odluke kojom se upućuje zahtjev jasno proizlazi da sud koji je uputio zahtjev želi znati kako treba tumačiti Uredbu br. 2201/2003 kako bi se odredio nadležni sud.
- 43 Slijedom toga, sâm navod država članica čiji bi sudovi mogli biti nadležni u tekstu prethodnog pitanja – usto isključivo u zagrada – ne mogu učiniti Sud nenadležnim da odgovori na postavljeno pitanje.
- 44 Kao drugo, treba istaknuti da sud koji je uputio zahtjev svoje pitanje postavlja jedino u pogledu Uredbe br. 2201/2003 iako iz tog pitanja kao i odluke o upućivanju zahtjeva proizlazi da se glavni predmet ne odnosi samo na roditeljsku odgovornost nego i na obvezu uzdržavanja, koja nije obuhvaćena navedenom uredbom.
- 45 U tom pogledu, okolnost da je nacionalni sud formalno sastavio zahtjev za prethodnu odluku pozivajući se na određene odredbe prava Unije ne sprečava Sud da tom sudu pruži sve elemente tumačenja koji mogu biti korisni za donošenje odluke u postupku koji se vodi pred njim, bez obzira na to je li se na njih pozvao u svojim pitanjima (vidjeti, među ostalim, presudu od 29. rujna 2016., Essent Belgium, C-492/14, EU:C:2016:732, t. 43.).
- 46 Stoga treba preoblikovati postavljeno pitanje s obzirom na mjerodavne odredbe Uredbe br. 4/2009.
- 47 Dakle, treba smatrati da sud koji je uputio zahtjev svojim pitanjem u bitnome pita treba li članak 8. Uredbe br. 2201/2003 i članak 3. Uredbe br. 4/2009 tumačiti na način da sudovi država članica koji su donijeli pravomoćnu odluku u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću i obvezom uzdržavanja koja se odnosi na maloljetno dijete ostaju nadležni za odlučivanje o zahtjevu za izmjenu odredbi donesenih tom odlukom, iako se uobičajeno boravište toga djeteta nalazi na državnom području druge države članice.
- 48 Kako bi se odgovorilo na to pitanje, prije svega treba precizirati da na temelju članka 3. točke (d) Uredbe br. 4/2009, u stvarima koje se odnose na obveze uzdržavanja u državama članicama sudsku nadležnost imaju sudovi koji su u skladu s Uredbom br. 2201/2003 nadležni za postupke o roditeljskoj odgovornosti, ako je zahtjev koji se odnosi na uzdržavanje sporedan u odnosu na te postupke.

- 49 Zatim treba podsjetiti na mehanizam uspostavljen Uredbom br. 2201/2003 i na ciljeve koji se njome nastoje postići.
- 50 Uredba br. 2201/2003 temelji se na suradnji i uzajamnom povjerenju između sudova (presuda od 9. studenoga 2010., Purrucker, C-296/10, EU:C:2010:665, t. 81.), koji trebaju dovesti do uzajamnog priznavanja sudskih odluka, kamena temeljca za uspostavu pravog pravosudnog područja (presuda od 15. srpnja 2010., Purrucker, C-256/09, EU:C:2010:437, t. 70.).
- 51 Kao što proizlazi iz uvodne izjave 12. Uredbe br. 2201/2003, potonja je donesena s ciljem ostvarivanja zaštite interesa djeteta, i u tu se svrhu posebno temelji na kriteriju blizine. Naime, zakonodavac je smatrao da je sud koji je geografski blizu uobičajenog boravišta djeteta najprimjereniji za ocjenu mjera koje treba donijeti u interesu djeteta (presuda od 15. srpnja 2010., Purrucker, C-256/09, EU:C:2010:437, t. 91.). U skladu s tom uvodnom izjavom, to znači da bi u prvome redu trebala biti nadležna država članica u kojoj dijete ima uobičajeno boravište, osim u određenim slučajevima mijenjanja djetetova boravišta ili u skladu sa sporazumom između nositelja roditeljske odgovornosti.
- 52 Članak 8. Uredbe br. 2201/2003 izražava taj cilj uspostavljajući opću nadležnost u korist sudova države članice u kojoj dijete ima svoje uobičajeno boravište.
- 53 Prema stavku 1. članka 8., nadležnost nekog suda treba biti uspostavljena ‚u trenutku pokretanja postupka‘, to jest na datum na koji je tom sudu podnesen akt kojim se pokreće postupak, sukladno članku 16. te uredbe (vidjeti u tom smislu presudu od 1. listopada 2014., E., C-436/13, EU:C:2014:2246, t. 38.)
- 54 Osim toga, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 45. svojega mišljenja, pozivajući se na točku 40. presude od 1. listopada 2014., E. (C-436/13, EU:C:2014:2246), nadležnost suda treba provjeriti i utvrditi u svakom pojedinom slučaju kad je pred sudom pokrenut postupak, što implicira da se ona ne zadržava nakon okončanja postupka koji je u tijeku.
- 55 Iznimno od primjene članka 8. Uredbe br. 2201/2003, njezin članak 9. propisuje, u slučaju preseljenja djeteta i pod određenim uvjetima, zadržavanje nadležnosti sudova koji se nalaze u državi članici prethodnog uobičajenog boravišta djeteta, dok članak 12. stavak 1. te uredbe propisuje, pod određenim uvjetima i u slučaju sporazuma sklopljenog između nositelja roditeljske odgovornosti, prorogaciju nadležnosti suda nadležnog za rješavanje zahtjeva za razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka, koji nije onaj države članice uobičajenog boravišta djeteta.
- 56 Osim toga, Uredba br. 2201/2003 propisuje posebna pravila koja se primjenjuju u slučaju otmice ili nezakonitog odvođenja ili zadržavanja djeteta (članci 10. i 11.), ako se ne može utvrditi uobičajeno boravište djeteta koje se nalazi u jednoj državi članici ni nadležnost na temelju njezina članka 12. (članak 13.), ako nijedan sud države članice nije nadležan u skladu s njezinim člancima 8. do 13. (članak 14.), ili pak, iznimno i pod određenim uvjetima, ako nadležni sud prenese nadležnost sudu druge države članice za koji smatra da je primjereniji za rješavanje predmeta (članak 15.).
- 57 Prethodno pitanje treba ispitati u svjetlu tih razmatranja.
- 58 Prema odluci kojom se upućuje zahtjev, tužbom koju je osoba W. podnijela nastoje se izmijeniti odredbe pravomoćne odluke Vilniaus miesto apylinkės teismasa (Okružni sud u Vilniusu) od 8. listopada 2013. o roditeljskoj odgovornosti i obvezi uzdržavanja koji se odnose na dijete V. Sud koji je uputio zahtjev pojašnjava u tom pogledu da je ta odluka potvrđena odlukom Vilniaus apygardos teismasa (Regionalni sud u Vilniusu) od 30. svibnja 2014. i da je žalba koju je osoba W. podnijela protiv nje odbijena odlukom Lietuvos Aukščiausiasis Teismasa (Vrhovni sud Litve) od 8. rujna 2014.

- 59 U tim okolnostima, podnošenje 28. kolovoza 2014. zahtjeva za izmjene odredaba donesenih odlukom od 8. listopada 2013. treba smatrati polazišnom točkom novoga postupka. Iz toga slijedi da sud pred kojim je pokrenut postupak, u ovom slučaju Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okružni sud u Vilniusu), treba odrediti nadležni sud, vodeći računa, kao prvo, o uobičajenom boravištu djeteta V. u trenutku toga pokretanja, sukladno članku 8. stavku 1. Uredbe br. 2201/2003.
- 60 U svojoj presudi od 22. prosinca 2010., Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, t. 46.), potvrđenom ustaljenom sudskom praksom (vidjeti, među ostalim, presudu od 9. listopada 2014., C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, t. 50.), smisao i doseg pojma „uobičajeno boravište” trebaju biti određeni s obzirom na svrhu zaštite interesa djeteta, osobito s obzirom na kriterij blizine. Taj pojam odgovara mjestu koje odražava određenu integraciju djeteta u socijalno i obiteljsko okruženje. To mjesto treba odrediti nacionalni sud vodeći računa o posebnim činjeničnim okolnostima svakog pojedinog slučaja. Osobito su relevantni uvjeti i razlozi boravka djeteta na državnom području neke države članice kao i njegovo državljanstvo. Osim fizičke prisutnosti djeteta u nekoj državi članici koja treba biti uzeta u obzir, drugi elementi trebaju ukazivati na to da prisutnost ni u kojem slučaju nije privremena ili povremena (vidjeti u tom smislu presudu od 22. prosinca 2010., Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, t. 47. do 49.).
- 61 Dakle, određivanje uobičajenog boravišta djeteta u dotičnoj državi članici iziskuje barem da je dijete fizički prisutno u toj državi članici.
- 62 Međutim, u glavnom predmetu je nesporno da dijete V. nikada nije boravilo u Litvi.
- 63 U tim okolnostima, sama okolnost da je jedno od državljanstava djeteta V. državljanstvo te države članice nije dostatna da bi se ona smatrala njegovim uobičajenim boravištem u smislu Uredbe br. 2201/2003.
- 64 Nasuprot tomu, fizička prisutnost djeteta V. u drugoj državi članici, u ovom slučaju Kraljevini Nizozemskoj, kod jednog od njegovih roditelja tijekom nekoliko godina, u skladu s pravomoćnom odlukom, u ovom slučaju odlukom Vilniaus miesto apylinkės teismasa (Okružni sud u Vilniusu) od 8. listopada 2013., može biti dokaz za to da dijete V. tamo uobičajeno boravi i može dodijeliti sudovima te države članice nadležnost za rješavanje tužbi u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću i obvezi uzdržavanja koja se odnosi na to dijete. Drukčije se može postupiti samo ako postoje činjenice koje dovode do odstupanja od toga pravila opće nadležnosti mjesta uobičajenog boravišta.
- 65 Međutim, takvi elementi uopće ne proizlaze iz dokumenata u spisu koji su podneseni Sudu. Osobito se ne čini niti da je dijete V. preselilo iz Litve u Nizozemsku prije pokretanja postupka pred Vilniaus miesto apylinkės teismasom (Okružni sud u Vilniusu) niti da je postojao sporazum između nositelja roditeljske odgovornosti o nadležnosti litavskih sudova. Usto, sud koji je uputio zahtjev nije uopće naveo otmicu ili nezakonito odvođenje ili zadržavanje djeteta V. i ne čini se niti da su nizozemski sudovi odredili litavske sudove kao primjerenije za rješavanje glavnog predmeta.
- 66 Dakle, u predmetu poput onog u glavnom postupku, sudovi države članice uobičajenog boravišta djeteta nadležni su u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću. U ovom slučaju, sud koji je uputio zahtjev tako je odredio nizozemske sudove.
- 67 Stoga je na tim sudovima da odluče o zahtjevima poput onih osobe W. kojima se želi izmijeniti mjesto boravišta djeteta, iznos obveze uzdržavanja i načini izvršavanja prava dotičnog roditelja na kontakt s djetetom.
- 68 Treba naglasiti, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točkama 43. do 49. svojega mišljenja, da u korist sudova koji su odlučili o razvodu, u ovom slučaju litavskih sudova, nije ugovorena prorogacija nadležnosti u predmetu poput onog u glavnom postupku. Čak i da je osoba X. izričito ili na bilo koji drugi način nedvojbeno prihvatila nadležnost tih sudova, sukladno članku 12. stavku 1. točki (b)

Uredbe br. 2201/2003, ta nadležnost je u svakom slučaju okončana čim je odluka o prihvaćanju zahtjeva za razvod braka i odlučivanju o roditeljskoj odgovornosti postala pravomoćna, sukladno članku 12. stavku 2. točkama (a) i (b) te uredbe.

- 69 Okolnost da pravomoćna odluka na koju se poziva dotični roditelj za upućivanje svojega zahtjeva za izmjenu nije u cijelosti ili djelomično priznao sud države članice uobičajenog boravišta djeteta – bilo to nepriznavanje osnovano ili ne – nije prepreka tomu da ti sudovi budu nadležni za odlučivanje o tom zahtjevu jer oni dovode do novog postupka.
- 70 Iz svih prethodnih razmatranja proizlazi da na postavljeno pitanje treba odgovoriti da članak 8. Uredbe br. 2201/2003 i članka 3. Uredbe br. 4/2009 treba tumačiti na način da, u predmetu poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku, sudovi države članice koji su donijeli pravomoćnu odluku u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću i obvezom uzdržavanja koje se odnose na maloljetno dijete više nisu nadležni za izmjenu odredaba donesenih tom odlukom jer se uobičajeno boravište djeteta nalazi na državnom području druge države članice. Za odlučivanje o tom zahtjevu nadležni su sudovi potonje države članice.

Troškovi

- 71 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

Članak 8. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 i članak 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 4/2009 od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja treba tumačiti na način da, u predmetu poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku, sudovi države članice koji su donijeli pravomoćnu odluku u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću i obvezom uzdržavanja koje se odnose na maloljetno dijete više nisu nadležni za izmjenu odredaba donesenih tom odlukom jer se uobičajeno boravište tog djeteta nalazi na državnom području druge države članice. Za odlučivanje o tom zahtjevu nadležni su sudovi potonje države članice.

Potpisi